

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף קג:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה קמ

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
משלי כה (כב) כי יקלם
אתה הנה על ראשו ויקלם
ישלם לך:

תורה קלו
תהלים קיט (כו) חלקי יקלם
אמרתי לשמר דבריך:
איוב לא (ב) ומה חלק אלוה
מפעל ונתלת שני מפרטים:

תורה קלח
תהלים כו (ח) לך אמר לבי
בקשו פני את פניך יקלם
אבקשו:

תהלים עג (כו) פלה שארי
ילבבי צור לבבי יקלם
אלהים לעולם:

תהלים כד (ד) נקי כפים ובר
לבב אשר לא נשא לשוא
נפשי ולא נשבע למרמה:
תהלים קט (כב) כי עני
ואביון אגבי ולבי קלל
דברי:

תורה קלט
תהלים פה (ד) צדק לפני
ינתן וישם לדרך פעמיו:
משלי ה (ה) רגליה ירוות
קוץ שאל צדיקה תמכו:
ישעיה נח (ג) אם תשוב
משבת רגלך עשות תפצית
ביום קרשי וקראת לשבת
ענג לקדוש יהיה מכתב
וכברתו מעשות דרכיך
מפצוא חפצך ודבר דברי:
תהלים קיט (עב) מען
לשוני אמרתך כי כל מצותיך
צדק:

תורה קמ
איוב לו (ו) ביד כל אדם
יתתום לדעת כל אנשי
מעשה:
קהלת יב (ג) סוף דבר הכל
נשמע על האלהים ירא ואת
מצותיו שמור כי זה כל
האדם:

תורה קמא
דברים נצבים ל (ו) וקל
יהיה אליהם את לבבך ואת
לבב וצדק לאהבה את יהוה
אלהיך בכל לבבך ובכל
נפשך ליתען תמיד:

להיות שחבירו יחזור בו ולא יהי' שוב מחלוקת, או שיהי' לו מפלה. כי יוכל להיות שגחלים אתה חותה על ראשו [א] בזה שאתה מעלהו לכף זכות. וזהו הוי דן את כל אדם לכף זכות, דן דייקא, כי הוא בחי' דין ומשפט ממש. כי ידוע שקודם שעולין לאיזה מדריגה, דנין את האדם [ב]. וע"כ בזה שאתה דן אותו לכף זכות, ואתה מעלהו למדריגה יותר גבוה, דנין אותו, וכפי שיצא המשפט כן יקום:

קלז [א] (תהלים קיט) **ה' אמרתי לשמור דבריך**. היינו שהחלק אלקי ממעל [ב] שיש לי, אומר לי ומלמד אותי לשמור

דבריך :
קלח [א] (שם כז) **לך אמר לבי בקשו פני** בשליחותך.

כי עיקר האלקות בלב, כמ"ש (שם עג) **צור לבבי** כמבואר אצלנו במ"א [א]. ומי שהוא **בר לבב** [ב] בבחי' ולבי הלל **בקרבי** (שם קט), יוכל לידע עתידות ע"י מה שהלב אומר לו שהוא דברי ה' ממש. וזהו **לך אמר לבי בקשו פני** לך בשליחותך כנ"ל. כי מה שהלב אומר הם דברי ה' ממש כנ"ל והבן [א]:

קלט [א] (תהלים פה) **צדק לפניו יחלך וישם לדרך פעמיו**.

כי יקרא דשבתא הוא, כי בחול שיש שלימת החיצונים, כשאדם עושה מצוה, אזי יונקת הקליפה מהרגלין של המצוה כי כל מצוה היא קומה שלימה. ואזי אין להמצוה ההוא בחי' רגלין לעלות בהם ולילך לפני הקב"ה. כי הקליפ' לקחה הרגלין מן (בבחי' [א] רגלי יורדות מות). וכשבא שבת ונתבטל שלימת החיצונים, אזי עולים הרגלין מהמצוה שהיו בתוך החיצונים בחול שינקו מהם, ואזי עולה המצוה והולכת לפני הקב"ה. וזהו (ישעיה נח) **אם תשוב משבת רגליך** שע"י שבת תשוב ותחזור הרגלין להוציאם מבין החיצונים. ואזי עולה המצוה והולכת לפני הקב"ה, והקב"ה משתעשע בה אף אם נעשית ע"י קמן שבקמנים, ובלי כוונה ושלימות הראוי להמצוה, עכ"ז יש לקב"ה תענוג גדול מהמצוה. כמו האב שיש לו תענוג גדול כשבנו מתחיל להלוך, אף שאינו הולך כראוי, עכ"ז משתעשע מאד ממנו, כך הקב"ה משתעשע מאד מכל א' מישראל כשעושה מצוה. והנה החולך במדבר במקום שאין דרך אינו יכול לעשות דרך כבושה ע"י פעמי רגליו, כ"א כשילך הרבה. והמצוה נקראים צדק, כמ"ש (תהלים קיט) **כל מצותיך צדק**. וזהו [א] **צדק לפניו יחלך**, כשהמצוה הולכת לפני הקב"ה. **אזי וישם לדרך פעמיו** הקב"ה עושה מפעמי רגליו, דרך, שהוא נאמר על דרך שהוא כבושה לרבים. כי מחמת גודל התענוגים והשעשועים שיש להקב"ה מהמצוה, עושה מפעמי רגליו דרך כבושה. וזהו **וישם לדרך פעמיו**. [ב] (ע' ענין זה לקמן [א] רעז) באריכות):

קמ [א] (איוב לו) **ביד כל אדם יתתום לדעת כל אנשי מעשהו**. כי הצדיק בעצמו א"א להשיגו [ב], כי אין בו שום תפיסה, כי הוא למעלה משכלו [ג]. רק ע"י אנשיו המקורבין אליו יוכל להבין מעלת הצדיק. כי ע"י שרואין אנשיו שהם אנשי מעשה יראים ושלימים, ובהם יש להם תפיסה והשגה, כי העולם אינם רחוקים עדיין מהם כ"כ כמו מהצדיק בעצמו, על כן מי שרוצה האמת, אפשר לו לידע מעלת הצדיק על ידי

אנשיו. וזהו כמו משל החותם, שהכתב החקוק עליו א"א לקרותו, מחמת שהאותיות בחיפך. רק ע"י שמכין ומציירין החותם על שעוה, רואים האותיות והציורים החקוקים על החותם, ומבינים כתב החותם. וזהו **וביד כל אדם יתתום** הצדיק נקרא כל אדם, כמ"ש (קהלת יב) **פי זה כל האדם** [א]. וזה **לדעת כל אנשי מעשהו**, ע"י אנשי מעשה של הצדיק [ב], תוכל לידע אותו, כמשל החותם כנ"ל. וגם הצדיק הוא בחי' חותם, כ"ש [ג] וצאצאיו חתם ב"אות ברית קודש, וצדיק הוא מאן דנטר ברית [ד]:

קמא [א] **אם** יזכה שירגיש באמת כאב הטאוו, היינו כשימול את ערלת לבבו. כי כל זמן שלבו ערל ואטום, א"א לו להרגיש באמת, רק כשימול את ערלת לבבו, ויהיה לו הלל בלב, ואזי ירגיש לבבו באמת גודל כאבו, ויצטער ויתחרט באמת. ואזי מגודל החרטה, ירגישו גם כל הלכבות של כל הטיפות שנמשכו ממנו, ולכל מקום שנמשכו, ירגישו שם במקום שהם, הן אותם שנמשכו ממנו ונתהוו מהם בניו ממיין בני אדם, והן אותם שנמשכו ממנו למקום אחר ח"ו, וגם שם יש להם לב ושאר איברים. ואזי כשימול את לבבו, וירגיש לבבו גודל כאבו, ויתחיל להצטער ולהתחרט באמת, אזי ירגישו שם כל הלכבות של הטיפות, ויתודע להם האמת היאך הם מוטלים במקום שנופלות בשאל תחתית. כי מתחילה נדמה להם שטוב להם, כי הן מוזיקי עלמא. רק אח"כ כשנימול לבבם, ע"י שנימול לבב אביהם, אזי מרגישים היכן הם, ומתחילין לקונן ולהצטער, ונעשה שם רעיש גדול ביניהם. וזהו (דברי' ל) **ומל ה' אליהם את לבבך, ואת לבב זרעך**, היינו כשימול ה' את לבבו, ימול גם לבב זרעו. ולהיכן שנמשך הזרע, הן למיין בני אדם, אזי מחויבים בניו שירגישו ג"כ הרהור תשובה על ידי שנימול לבב אביהם. וכן אם נמשך למקום אחר ח"ו, אזי ימולו שם הלכבות וירגישו כנ"ל: והזמן המסוגל לזה הוא חודש אלול, כי **אלול ר"ת את לבבך ואת לבב**, היינו שימול ה' את לבבו ואת לבב סתם התלוי בו, להיכן שנמשך כנ"ל. היינו הלב של הטיפות לאיזה מקום שנמשכו, אם שנמשכו ונתהוו מהם בניו מין בני אדם, והן שנמשכו ח"ו למקום אחר, וגם הם בניו, והם תלויים בו. וע"כ כשנפטר האדם הם הולכים אחר המטה ומקוננים עליו כמו בניו ממש ממיין אדם, אך שזה שהם הולכים ומקוננים אחריו הוא לו לבזיון ולהרפה גדולה, הרמנא ליצלן ר"ל מעונשים הללו כידוע [א]:

קמב [א] **מי** שא"א לו ללמוד כלל, כגון שהוא ע"ה, או שאין לו שום ספר, או שהוא במדבר, רק שלבו בוער בו ונכסף מאד ללמוד ולעבוד את ה', אזי מה שהלב הומד ללמוד, זה בעצמו הוא בחי' לימוד מתוך הספר. כי נמצאו בעולם שני צדיקי שמדבריו זה לזה, והם ברחוק מקום זה מזה כמה מאות פרסאות. היינו שזה הצדיק מקשה קושיא בתורה, והצדיק השני שם במקומו, ואומר דבר שהוא תירוץ על הקושיא של הצדיק הא' [ב] וכן לפעמי' זה מקשה וזה מקשה, והקושיא של האחד הוא תירוץ על קושיא של חבירו, וע"י זה הם נדבריו זה

שובבים פ"א. ספר דרך משה (לרבי משה צחק בן אליעזר ממונקש) יום שמיני. גשר החיים פרק יב אות ג'. עיין זוהר ח"א ריש: וח"ב קנ: ורסו: ועיין של"ה הק' מסכת פסחים דף ה. ובספר קרבן שבת (לרבי בצלאל מקוברין) פרק שביעי.
כ" לא ידוע מתי והיכן נאמר
כ" עיין קיצור ליקוטי מוהר"ן השלם בתוספת ומילואים לסימן קמב

הקב"ה אמת, חומתו ליקא. ועיין שער הכוונת תפילין דרוש ה' מוחין דנוקבא הם חותם הנחתם בה ממוחין דו"א. וליוע עליק ונכסת יסללל בחי' קב"ה ושלימותה בחי' ז"ל וזקן.
כ" בברכה שמברכים על הכוס אחרי ברית מילה. ועיין שבת קלז:
כ" בדפוד' ותורלד- באות, ומתורלד- באות (כלשון חז"ל בברכה שאחרי המילה)
כ" זוהר נח דף נט:
כ" תורה זו נאמרה בראש חדש אלול לא ידוע באיזה שנה והיכן ועיין חיי מוהר"ן סימן לט
כ" שבת מוסר פרק כו בשם השל"ה. ק. חמדת הימים לרבי יעקב ישראל אלגזו

איש ממקומו ממקומו אתר דאיתחיי למיהר זה בחי' אס תשוב תשובת רגלי:
כ מוהר"ת בתקפא, ובתורלד ותורלד נוסף הציור לסי' דע
כ" לא ידוע מתי והיכן נאמרה
כ" בתשנ"ט - משעוה (כמ"ש בפרסוק)
כ" עיין שיש"ק ח"י סימן ערב
כ" עיין ספר המדות אמת אתר ל' ותורה רמג ועיין מועד קטן טו: שעל כן צדיק נקרא כושי
כ" עיין ברכות ו: ושבת ל: כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה
כ" גם אנשי לא משגיחם אלא ע"י שמקומים עזותו נחלק כנס חומתו. ועיין פסחים כ. עולם הפוך ללתי וכמי' שנת נט. חומתו על

* תהלים כד ד'
כ בתורלד - שהיא (בתקפא ברג- ו' מחוק בתלוק ונראה שהיא)
כ עיין תורה קנו
כ" לא ידוע מתי והיכן נאמרה
כ בתקפא - (תהלים ז') ובתשנ"ט חוקן
כ מתרצו- כשהאדם
כ בדפוד' ותורלד - ההוא, ומתורלד - ההיא
כ מוהר"ת בתקפא
כ * משלי ה'
כ תהלים פה יד
כ בדפוד' יש כאן נקודותים ואחריה המשך חז"ל- וכן כתוב בוה"ק זכאה חולקיה מאן דזכי ליקרא דשבתא כו' כתיב אלי יצא

* משלי כה
כ עיין שמות רבה ב' ג' ותנחומא שמות ז' אין הקב"ה נותן גדולה לאדם אא"כ בודקהו דבר קטן ועיין דברי סופרים
כ אות ז' (לר' צדוק הכהן) דלאו דווקא גדולה והתנשאות אלא כל מעלה ומדרגה.
כ בתורלד - קיים (בתקפא ברג- ו' מחוק בתלוק ונראה קיים)
כ לא ידוע מתי והיכן נאמרה
כ לה"ש"כ איוב לא ב'
כ לא ידוע מתי והיכן נאמרה
כ מתורלד - פירושי'
כ * לעיל בס' מט

מאמר וביד כל אדם יחתם

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

הצדיק בעצמו אי אפשר להשיגו, כי אין בו שום תפיסה כי הוא למעלה לגמרי משכלנו, רק על ידי אנשיו המקרבים אליו שהעולם אינם רחוקים עדין מהם כל-כך ובהם יש להם תפיסה והשגה, על ידם יכולים להביין מעלת הצדיק: (קיצור לק"מ)

ליקוטי הלכות

או"ח שבת הלכה ז' אות נה (עפ"י תורה ו) כי בבחינת משה אי אפשר לראות הודו וחדרו, כי הוא בחינת חמה שאי אפשר להסתכל בה עתה, כי הוא בחינת פסא דמתכסיא וכו'. ועל כן באמת נאמר ויראו מגשת אליו וכו' ויתן על פניו מסוה, כי אין לנו כח שיאיר ויזפיע עלינו כבוד הדר מלכותו כי אם על ידי בחינת יהושע בחינת לבנה שמקבלת מהשמש בחינת משה כנ"ל. ועל כן כל ההדור הוא בהארתו וכו'. וזה מה שכתוב (בסימן קמ) על פסוק ביד כל אדם יחתם וכו' (איוב לו), שבהצדיק בעצמו אין להעולם בו שום תפיסה רק על ידי אנשיו וכו' עין שם. כי אנשיו ותלמידיו הם בחינת יהושע כנ"ל, על דיקא נתגלה נפלאות הדרת קדשת הצדיק שהוא בחינת משה, שעל ידי זה נתגלה כבוד הדר מלכותו יתברך ויגדלתו עד אין חקר, הינו כנ"ל:

או"ח שבת הלכה ה' אות י' על כן צוה לתלמידו יהושע צא הלחם בעמלק. כי דיקא התלמיד של הצדיק האמת הוא יש לו כח להלחם בעמלק שרופה להעלים ולהסתיר שם הצדיק הזה. כי בחינת יהושע תלמידו כל עסקו וכל תחבולותיו לפרסם ולהגדיל שמו הקדוש והנורא של הצדיק הזה בעולם. וכמו שכתב רבנו זכרוננו לברכה על פסוק ביד כל אדם יחתם לדעת כל אנשי מעשהו וכו' בסימן קמ) שדיקא על ידי התלמידים של הצדיק יכולין לידע גדלת הצדיק ובודאי כל כחו של בחינת יהושע תלמידו להלחם בעמלק הוא בודאי רק מהראש בית בעצמו שהוא בחינת משה.

יו"ד גילוח הלכה ג' אות ה' (עפ"י תורה ו) וזה בחינת שפירה אדמה מצוה בסגן הכהנים, כי הכהן הגדול זה בחינת הרב שבדור, כמו שנאמר, "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה וכו'". אם הרב דומה וכו' (מועד קטן דף יז) ואי אפשר לקבל חכמתו הגדולה של הרב שבדור, שהוא בחינת כהן גדול, כי אם על ידי תלמידיו הקדושים. וזה בחינת מתרגמן שהיו נוהגים בדורות הקדמונים, שהחכם היה דורש תמיד על ידי מתרגמן, כי אי אפשר לקבל בעצמו חכמת החכם האמת והרב שבדור כי אם על ידי מתרגמן, שהוא בחינת תלמידו, שהם מגלים ומבארים חכמתו ותוכחתו לרבים, כי בהרב האמת בעצמו אין להם שום תפיסה כלל כי אם על ידי תלמידו, וכמו שאמר רבנו, זכרוננו לברכה, על פסוק, "ביד כל אדם יחתם לדעת כל אנשי מעשהו". עין שם (סימן קמ). וזה בחינת שתקוני הפירה אדמה שהיא בחינת התוכחה של החכם האמת לטהר את ישראל מעוונותיהן נעשה על ידי סגן הכהנים דיקא בחינת מתרגמן בחינת תלמידים של החכם האמת, שהוא בחינת כהן גדול כנ"ל:

שיחות השייך לתורה זו

היה אומר רבי לוי יצחק זכרוננו-לברכה על-פי המובא בדברי רבינו זכרוננו-לברכה (סימן ס"ג, וסימן ק"מ). שמוח הצדיק הוא גבוה עד מאוד וכו', ועל-כן אי-אפשר לקבל ממנו בעצמו. שכמו כן יש לנו להבין ולדעת את האמת שכל ענין רבינו בעצמו, וזכותו והשגתו הוא עד אין סוף ממש, עד שאין לנו בו שום השגה. וכל מה שכתב ואמר בספריו כמו ליקוטי מוהר"ן וסיפורי מעשיות הינם אך ורק לבושינ לעצם אורו, כדי שנבין אף אנו מעט מאור זה. אבל עצם אורו הוא נבדל לגמרי מהשגתנו, וכך הם כל דברי התנאים ואמוראים והצדיקים הקדושים שאין לנו בהם שום השגה כלל וכלל, וכל דבריהם ותורתם הם רק לבושים לאור עצמותם, שזה בחינת שמש ולבנה שהוא בחינת רב ותלמיד, כמבואר בדברי רבינו זכרוננו-לברכה. והלבנה אף שהיא מאירה אינה אלא כאספקלריא ובבואה מאור השמש, וכסיל הוא זה האדם שחושב שאור הלבנה היא אור עצמית ושרשית, כי אינה אלא לבוש וכלי מחזיק מעט דמעט מאור הגדול של השמש. וזה שאמרו רבותינו זכרוננו-לברכה (ב"ב ע"ה): "פני משה כפני חמה, ופני יהושע כפני לבנה". היינו שידע יהושע היטב לנכון שהוא עצמו בהשוואה למשה רבו אינו אלא אך ורק כלבנה נגד החמה, ורק משום הכנעתו הגדולה הזו שהבין שאינו אלא כהלבנה המקבלת מהשמש, ואין לה אור עצמי כלל, משום כך זכה והבין והתעלה כל-כך בקדושת רבו. וכמו שבשמש עצמו אי-אפשר להביט כדי שלא יכהה עינו, כמו כן אסור להרהר אחר רבו, שמאיר בו אור אין סוף ממש: (שיש"ק ח"ו, סעיף ער"ב).

עונג שבת תצו - ב"ה אור ליום עש"ק י"ד תשרי ה'תרצ"ג לפ"ק. החוה"ש אל כבוד ידידי יקירי וחביבי האברך החסיד המופלג בתורה ויראה יקר ערך הנגיד מו"ה הלל נ"י. אחדשה"ט. ראשית באתי לברכה שכל תפלתכם נתקבלו לרצון וימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה. ועתה באתי לספר לך מקצת שבחי אנ"ש חסידי ברסלב שיחיו מה שראיתי בעת הקיבוץ בר"ה העבר אם אגידה ואדרבה עצמו מספר התמימות והאמונה והבטחון אשר נשרש בלבם ממש כאשר מבואר בשיחת הר"ן ז"ל שאמר כי הפחות שבאנשיי אני מוליך אותו בדרך צדיק גדול וכו' כי דרך אמונה ובטחון אנו רואין אף בהפחות אשר נראה לעינים ובאמת הוא מדרגה גדולה כמובן ועתה מה אומר לך בעבודת התפלה אשר גם הנראה לפחות הוא מתפלל בכח גדול וביראה ואהבה ושמוחה עד שמרקד חממת שמוחה מה אומר לך כי לפי דעתי יש לומר עליהן כי הם לגיון

של מלך מ'ה'הק'ב'ה'. ועתה תוכל להבין דברי רבינו ז"ל בליקוטי קמא סימן ק"מ וביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו כי הצדיק בעצמו א"א להשיגו כי אין בו שום תפיסה כי הוא למעלה משכל רק ע"י אנשיו המקורבין אליו יוכל להבין מעלת הצדיק וכו' ע"כ מי שרוצה האמת אפשר לו לידע מעלת הצדיק ע"י אנשיו יעיי"ש. ועתה אל תעצב על שלא היית במניינינו ברה"כ כי היית אנוס בזה ובאונס מבואר במסכת סוטה דף לח: דאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים ויה"ר שתזכה להתקשר להצדיק האמת כרצונו ית"ש ותזכה לעבו"ה ית"ש בשמחה ובטוב לבב מרב כל.

קושיות

- א. כי הצדיק בעצמו א"א להשיגו – צ"ע איזה צדיק מדובר, האם כל צדיק? עיין תורה עג תנינא שיש מ"ט שערי תשובה ובוודאי מי שזכה למח שערי תשובה הוא כבר צדיק גדול מאד וכ"ש למ"ט שערי תשובה אבל עדין כל זמן שלא ירד עליו השכינה בבחי' תשובת הקב"ה בעצמו, עדין הוא חי בעולם הזה בעולם של מ"ט הטיות לכאן ולכאן. אבל צדיק שכבר נעשה מרכבה למקום כמבואר בפרש"י (בראשית יז כב) שצדיקים מרכבתו של מקום, אזי הם כבר עם מוחין של עולם הבא/יג, בבחי' שער הנ"י, שהוא עניין אחר לגמרי/ד.
- ב. האם לצדיק כן יש השגה בצדיק אחר? נראה ממה שצדיקים גדולים חלקו על משה רבנו שגם לצדיק גדול מאד אין השגה בצדיק האמת. בלק"ה ושיש"ק מבואר במשל לחמה שא"א ללבנה להביט בחמה מחמת רבוי האור, ומשמע שם שגם ליהושע לא היה השגה במשה רבנו. ונראה שרק מי שיש לו את ההקדמות של רבנו אזי הוא יודע שאינו יודע. ודייקא פשוטי העם ידעו זאת מעצמם והגדולים בדרך כלל חלקו על הצדיק.
- ג. במועד קטן טז: הצדיק נקרא כושי כי משונה במעשיו – צ"ע הרי חייב לקיים ש"ע א"כ במה הוא שונה במעשיו? האם רק במידות? וא"כ היתכן לכנות אותו משונה רק כלפי בעלי עבירה? ראה שיש"ק ח"ב סימן נט – אָמַר: "מְרֹב הַקּוֹשִׁיּוֹת הָרְבוֹת שְׁמֻקְשִׁים עָלַי בְּנֵי הָעוֹלָם, שׁוֹב אֵין קֶשֶׁה לִי פְּלִל". ונראה כוונתו למבואר בשארית ישראל לרבי ישראל מוולודיניק שאמר על הפסוק והמנורה זהב טהור מקשה אחת. שרמזו בזה שאם אתה רואה צדיק מנורה טהורה שכולו קושיה אחת גדולה סימן שהוא זהב טהור. והביאור נ"ל עפ"י תורה עג תנינא כי צדיק שעדיין אוחז במ"ט שערי תשובה אפילו הגדול ביותר חייב לילך בתלם שיש לנו בו השגה. אבל מי שהוא בעל השגה ורוח הקדש, שהקב"ה יורד ומשרה שכינתו עליו, בהכרח עושה מעשים משונים כי ראשו בשמים והאמת שלו היא במושגי עוה"ב עולם האמת שבחותם שהיא הפך ממה שנחתם על ידה, ממילא יש עלי הרבה קושיות. נמצא מי שיש עליו כל כך קושיות עד שנדמה שכולו קושיה אחת גדולה יש לחשוש שאדרבה הוא צדיק שכבר אין לנו השגה בו בחי' כולו זהב טהור.
- ד. איך היה אפשר בזמנם של הבעש"ט ובזמן רבנו לדעת בברור שהם לא גרסא חדשה של שבתאי צבי, הרי גם הבעש"ט לימד קבלה, וגם לשבתי צבי היו תלמידים גדולי הדור ולומדים מופלגים, כמבואר בתורה רז? וראה מאור ושמשי/ו שנעשו אפיקורסים כי למדו קבלה בטומאת הגוף. אבל ראה שם שהבעש"ט הוא שלימד את הסכנה בזה, וא"כ כיצד ידעו אז שהם טועים? נראה שבאמת לא יכלו לדעת אלא ע"י העצות של הבעש"ט בזמנו. ושל רבנו בזמנו ובזמנינו דהיינו המבוארים כאן, וכיון שחלקו עליו לא קבלו אותן.
- ה. הצדיק נמשל לחותם שאותיותיו רשומות הפך מצורת אותיות הנחתם. מה הכוונה הפך? האם עושה עבירות? – נראה כי הש"ע הוא לסומים בארובה שלא רואים מה נעשה, אבל מי שרואה כיצד פועלים הדברים לפעמים הדברים משתנים כמו שרואים שהצדיק בוודאי לא עושה עבירות אעפ"כ הוא נדמה שעושה הפך האמת.
- ו. נראה לדמות את הצדיק לחי בעולם הבא ואותנו בעולם הזה, נמצא הוא בעולם האמת ואנו בעולם השקר. האם על כן אנו צריכים להתנהג כמוהו שהרי זו האמת? ואם לא, צ"ע היתכן שגם מי שידוע את האמת ע"י

² הביאור נ"ל כי צדיק אמיתי הוא שזכה להשגת עוה"ב כמבואר בתורה ד' עיי"ש בחי' בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר. וכמבואר בע"ח שער י' פרק טו שעוה"ב הכוונה לבינה עילאה שנקראת עולם שבאה ומאירה כאן בעולם למי שזכה לכך (עיי"ש שבוה מבאר החילוק בין עוה"ב ללעתיד לבוא). ומי שחי כאן גופו בארץ וראשו השמימה בהשגת עוה"ב, בבחי' כי כל בשמים ובארץ, נראה כאן אצלינו משונה, כי כאן עולם השקר ואילו הוא מתנהג כפי האמת היכן שמשיג.

³ כך נראה אע"פ שזה נאמר על אברהם אבינו שאפילו משה רבנו שזכה יותר אפילו מיעקב בחזיר האבות כמבואר בוזהר יעקב מלבר ומשה מלגאן. לא זכה לשער הנ"ל אלא בהסתלקותו, כמבואר בוזהר על הפסוק בדברים ולד א[ו] ועל משה מערבת מואב אל הר נבו ושם פסוק ה' וימת שם משה ושם פסוק ו' ויקבור אותו בגיא בארץ מואב. שהסתלק אל נ' בו ונקבר ב"ג מדות של רחמים. דהיינו שרק בהסתלקותו זכה לשער הנ". משמע שאברהם לא זכה לשער הנ' אעפ"כ היה מרכבתו של מקום לפי בחינתו וצ"ע.

⁴ ביאור החילוק בין צדיק האמת מיחידי הדורות לשאר צדיקים נ"ל כי הם עדיין במ"ט ואפילו השער העליון ביותר במ"ט הוא מהות אחרת לגמרי משער הנ' שבו אוחז הצדיק האמת, ובשערי המ"ט הם לשון הטיה, שיש שני צדדים טוב ורע אפילו במדרגות הגבוהות ביותר הן לא ביחס כלל לשער הנ' שבו הכל אחד ואין בו שום השגה למי שעדיין בשערי המט.

⁵ מאור ושמשי – פרשת אמור – ובזמנים הקודמים שהיה דבר ה' יקר בימים ההם ולא היו יודעים מיראת הרוממות כלל, זאת היה מחמת שהיו לומדים תורה ולא נזהרו בטבילה זו, והכת שבתאי צבי ימח שמם שהיו אז בימים ההם, ומזה נעשו אפיקורסים שלמדו ספרי קבלה בטומאת הגוף, והיה העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם הבעל שם טוב הקדוש ואדמו"ר הרב רבינו אלימלך נשמתם בגנוי מרומים והם פתחו שער לה' צדיקים יבואו בו שלא ירהר אדם שום הרהור תורה עד שיטבול עצמו לקריו, שחכמי הגמרא לא ביטלוהו אלא מפני שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, אבל אותן האנשים הרוצים להשיג גופי התורה ומצוות צריכין להיות נזהר מאד בטבילה זו:

שרואה את מעשיו של הצדיק, צריך לכתחילה להתנהג כמנהג עולם השקר? במדרש בראשית רבה ח' ה' אמרו השליך הקב"ה אמת ארצה. ועיין לק"ה רבית ה' כב"ו.

ז. צ"ע איך יתכן שתלמידי הצדיק שלא מבינים מעשיו, וכל היום רואים שעושה הפך ההיגיון, דייקא בהם נחקק ונרשם להיות אנשי מעשה יראים ושלמים? ראה חיי מוהר"ן סימן רח"ו שרבנו אמר למוהר"ת אתם כמו נוצות על הבגד שלי. נראה כוונתו שכיון שאין להם השגה במעשיו הם כל הזמן בסכנה שיעזבו אותו. ורק ע"י סילוק השכל ואמונה תמימה בו מחזיקים מעמד. וזה כנראה הכלי להיות יראים ושלמים בבחי' תמים תהיה עם ה' אלקיך. ואזי מכח האמת שנחקק בהם ע"י קיום עצותיו שהן זרע אמת כמבואר בתורה ז' נעשים יראים ושלמים באמת. הרבה יותר מאלה שאין להם את העצות האלו. ואפילו אם יש, אין להם את כלי הביטול הנ"ל.

ח. רבנו אומר שהמבחן של הצדיק הוא באנשיו – וצ"ע הרי צדיק גדול, שאין השגה בו, וחולקים עליו, הוא גם זה שמקרב רחוקים, וככל שהוא גדול יותר יש בכוחו לקרב רחוקים יותר, וכמבואר בבעש"ט עה"ת/י"ו שצדיק קטן אוהב רשע קטן וצדיק גדול אוהב רשע גדול וכו'. וא"כ בהכרח שיש באנשיו רבים שעדיין צריכים הרבה ישועות עד שיסירו הבגדים הצואים של מדות רעות. ואיך יתכן שהם יהיו המבחן של הצדיק?

ט. מבחן הצדיק הוא באנשיו – מבאר רבנו "כי העולם אינם רחוקים עדיין מהם כ"כ כמו מהצדיק בעצמו" – צ"ע מה פירוש אינם רחוקים עדיין? האם רומז שגם באנשי הצדיק יש שמכוחו כבר גם בהם אין השגה לרוב העולם?

י. הצדיק הוא בחי' חותם, כמ"ש וצאצאיו חתם – צ"ע הרי כל צאצאיו חתם ולא רק את הצדיקים. וכל ישראל קרואים בנים למקום כמ"ש (דברים יד א) בנים אתם לה' אלוהיכם? – עיין פסיקתא שם עה"פ בנים אתם. א"ר יהודה אם נוהגים אתם מנהג בנים. הרי אתם בנים. רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרוין בנים לה' אלהיכם. וכה"א (הושע ב' א') והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם (לאמר) יאמר להם בני אל חי.

יא. וצאצאיו חתם. משמע שהקב"ה חתם אותם, נמצא הצדיק הוא לא חותם אלא חתימה בבחי' תלמיד, ואעפ"כ ביחס לאנשיו הוא חותם והם חתימה. – נמצא אנשי הצדיק הפוך על הפוך ונשאר הפוך היתכן?

יב. בשבת נה חותמו של הקב"ה אמת. מה הכוונה לחותם או חתימה? האם צאצאיו חתם באות ברית הפירוש הפך האמת? או שחותמו הכוונה שחתימתו בנו היא האמת. נמצא שחותמו נדמה לנו הפך האמת.

יג. עיין תורה קכג שצריך לקבל דברי הצדיק בביטול גמור ולא להשאיר שכל של עצמו אפילו טיפה וצ"ע איך אפשר לאדם שיהיה לו שכל שאין לו שום השגה בו? הכוונה שם רק לעניין קיום העצות של הצדיק אע"פ שלא מבין, אבל לא לעניין שילמד אחרים מה שלא מבין.

יד. צ"ע כיון שאין לו השגה בצדיק האם צריך לקבל את השכל שלו מתלמידיו? יש טועים בזה ועל כן רבנו הזהיר הרבה פעמים שצריך לבוא אל הצדיק ולשמוע דווקא ממנו תורה, כי אינו דומה כלל השומע מהצדיק לשומע ממי

י ליקוטי הלכות רבית הלכה ה אות כב) פי אמת ואמונה הם בחינת איש ואשה פידוע, שעל זה נאמר, "לא טוב היות האדם לבדו". פי האדם שהוא הדעת, שהוא האמת, (פי אמת ודעת הם בחינה אחת, פי עקר הדעת הוא להשיג ולידע אמתת הדבר כמו שהוא באמת, פידוע). לא טוב שיהיה לבדו, פי אי אפשר להשיג עצם האמת כנ"ל, על פן אעשה עזר כנגדו, שהוא בחינת האשה יראת ה', שהוא בחינת אמונה, שהוא עזר כנגד האמת, פי עקר שלמות האמת על ידי אמונה כנ"ל. ועל ידי שניהם עקר ההולדה, שהוא הולדת הדעת, פי כל ההולדות על ידי הדעת פידוע. פי על ידי התחברות אמת ואמונה בשלמות כראוי, נולדין כל ההשגות הידיעות האמתיות, שהוא השגת תורתנו הקדושה שישוּדה אמת ואמונה, כמו שכתוב, "ותורתך אמת". וכדכתיב, "כל מצותיך אמונה". וכנ"ל: "וזהו עזר כנגדו". פי דיקא מחמת שיש נגדיית בחינת נגד בני אדם, המבאר בסוף התורה הנ"ל (בלשון אדוננו, מורנו ורבנו ז"ל בעצמו, עין שם). על ידי זה דיקא נעשה האמונה עזר להאמת, פי הנגדיית נמשך מחמת שאי אפשר להשיג עצם האמת כנ"ל, על פן עקר עזר ותקון האמת הוא האמונה כנ"ל, שבשכיל זה השליך אמת ארצה כדי שעל ידי זה אמת מארץ תצמח. מארץ דיקא וכנ"ל: "וזהו זכה עזר, לא זכה כנגדו". וזהו בעצמו בחינת השלכת האמת לארץ, שהוא בשתי בחינות האלו. שזהו בחינת הבחירה, שעל ידי זה עקר תקון וברור האמת, פי השם יתברך ראה שהאמת שנאצל מאתו גם הוא אי אפשר לו להשיג אמתת דעתו כנ"ל, על פן השליכהו ארצה, פי השם יתברך אינו חפץ באמת כזו, על פן הרחיקהו מעל פניו. אבל זהו בעצמו תקונו על ידי גדולי הצדיקים שגזר הארץ, שיאחזו עצמן בהאמת ויתגברו ביגיעות עצומות עד שיזכו להבין האמת שאי אפשר להשיג עצם האמת, רק להתחזק באמונה שלמה על ידי האמת וילכו מדרגא לדרגא (ועין מנה עזר במקום אחר ובלקוטי עצות קצת מנה) עד שהם דיקא יזכו לברר ולהעלות האמת מן הארץ בבחינת אמת מארץ תצמח, 'תצמח' דיקא. כמו שזרעין גרעין ומתבלה וגדל ממנו אילן גדול והכל על ידי עבודת האדם, כן מתגברין הצדיקים בברור האמת לזרעו ולנטעו בבחינת פלו זרע אמת. שהוא על ידי מעשיהם הטובים ותורתם ונפלאות החדושים שמחדשים בהתורה וכו', עד שעל ידי זה צומח האמת מן הארץ דיקא בבחינת אמת מארץ תצמח וכנ"ל. ועין לקמן באות מד:

י חיי מוהר"ן סימן רח – עוד שמעתי אז מהרב רבי נפתלי הנ"ל שפעם אחת שאל הוא בעצמו את פי רבנו זכרנו לברכה במה יש לאלו הקלי עולם איזה שיכות והתקרבות אליו מאחר שבאמת הם רחוקים מקדשותו מאד מאד בלי שיעור ובלשון אשכנז: "מיט וואס האלטין זיי זיך אין אייך", והשיב לו רבנו זכרנו לברכה במה יש לכם שיכות והתקרבות אצלי הלא אתם אצלי רק כמו נוצות שעל הבגד שבשנפח עליהם מיד פורחין ונסתלקין מעליי. ובלשון אשכנז: "אלא מאי מיט וואס האלט איר זיך איר זענט נאר אזוי ווי פערדין אוף אקאפטין מען טיט אבלא צוא פליען זייא זיך".

ח בעש"ט עה"ת בראשית אות קכא ובבאר מים חיים שם אות ק'. (בשם מדרש פנחס בשם רבי גדליה מליניץ בשם רבו המוכיח (רבי יעקב יוסף מפולנאה תלמיד הבעש"ט)

ששמע מהצדיק ועיין תורה יג ותורה כ' שלקהל השומע יש ממש חלק בהורדת התורה של הצדיק. ומה שרבנו אמר שאין השגה בצדיק הכוונה למה שנדמה שמעשיו והתנהגותו לא כראוי.

הקדמה

בכמה תורות ושיחות חוזר רבנו ומבאר שבצדיק אמת אין השגה, ולא רואים בו שום קדושה וצריך לסלק את השכל לגמרי כדי להאמין בו, ובכוונה עושה זאת כדי להסיר ממנו קטרוג וכדי שלא יתקרב אליו אלא הראוי לכך, וכמו שעל התורה אמרו חז"ל שיש בה סם חיים וסם המוות כך יש בצדיק/י^ט.

על כן בכל הדורות היו מחלוקות דייקא על צדיקים הגדולים ביותר, אפילו בני יעקב הקדושים טעו ביוסף הצדיק, אע"פ שהיה במעלה גדולה מהם הרבה, עד שרק דרכו הם קבלו את האור של יעקב אביהם כמבואר בזוהר יוסף ויעקב כחדא אזלי^י, אעפ"כ טעו בו מאד עד שדייקא אותו דנו למיתה. ועל כן גם על משה רבנו חלקו מאד, וכן על הבעש"ט עד היום יש משמחזיקים מהחרם על החסידים שעשה הגר"א. ונראה כי תמיד גם הצטרף לזה מה שהמוכיח הוא שנוא כמבואר בכתובות קה: הובא בתורה י' אות ד', כי הצדיק עצם מציאותו היא תוכחה הגורמת לשנאה.

הבעש"ט הופיע כמה שנים אחרי שפרשית שבתאי צבי התבררה, ועדיין סבלו מתלמידי תלמידי הפרנקיסטים, והתברר לכל, כמה צדקו רודפיו, דהיינו שגם אלה שפחדו להיות רודפים, התברר להם שהרודפים אותו ואת אנשיו צדקו, ועל כן רבים שחשדו בבעש"ט, סברו שאמנם חייבים לצאת למחות ולהזהיר מפניו וכו', וכן אח"כ גם על רבנו חלקו בריש גלי בגלל החשד הזה.

ובאמת צ"ע גדול איך יודעים להבדיל ולהבחין ולהכיר שבעש"ט ורבנו בחייהם, הם לא כשבתי צבי שהיה אדם גדול אע"פ שעשה מעשים משונים, אבל היו לו תלמידים גדולי הדור וגאונים, הרי רק אחרי הרבה שנים התבררה האמת. ובוודאי גם הבעש"ט ורבנו עשו מעשים משונים דאל"ה לא היו חולקים עליהם כל כך עד שחשדו בהם כמו ש"צ. ראה חיי מוהר"ן אות רסב שהחזיקו את רבינו כאדם קל, היתכן להעלות על הדעת על רבנו שאנו מכירים היום, שחשבוהו לקל, אלא מוכרח שהעלים עצמו מאד, וגם עשה מעשים כדי שיחשבוהו לקל, וראה תורה רמג שעל הצדיק האמת לא רואים שום קדושה, ואדרבה רואים הפך הקדושה, כמו ששיר השירים אע"פ שהוא קדש קדשים לא רואים בו קדושה, אלא ההפך הגמור מקדושה. וכנ"ל שצדיק גדול חייב שתהיה עליו מחלוקת כדי להסתתר מקטרוג שבלא זה א"א לו לפעול טובת העולם (ראה תורה פח וקיד ורח). על כן בכוונה מושך עליו מחלוקת. ומובא בספרי חסידות שזה לא רק על צדיק הדור/י^ט.

והנה אנו מצפים למשיח שיבוא בכל יום. וכשיבוא מסתמא יעלים עצמו כמו שמשה רבנו שאע"פ שהופיע אחרי עשרות שנים שעם ישראל סובל שיעבוד גשמי נורא, לא גילה עצמו לגמרי, אלא החליף אותו בסבל רוחני, כי השאיר הרבה מקום לטעות בו (כמבואר בחיי מוהר"ן אות תב)/י^ט עד כדי כך שלפחות ארבע חמשיות

^ט המקור בגמ' יומא עב: ותענית ז. אבל הפסוק ממנו לומדים צ"ע בתורה לו וקא למד מפסוקים שונים. עיין תורה לא ודף מה. טור א' ושם ודף נ: טור א' ותורה לו אות ה' - כמ"ש "ושמתם" ותורה קא ודף צז. טור א' כמ"ש "אשר סם משה" ותורה קסד ודף קז. טור א' ותורה טו תנינא בדבור הצדיק יש שתי משמעויות ותורה צא תנינא ודף מ: טור ב' ושיחות הר"ן רטז, ועלים לתרופה רה.

^י וצ"ע כיון שמבואר בכמה תורות עיין קלד ומו תנינא ועוד שהצדיק אומר תורה שכל אחד ישמע רק את הראוי לו כיצד יתכן שיהפך לסם המוות.

^י הובא בתורה א' ובתורה פ' ומקורו בזוהר וישלח קעו: ועוד.

^כ ראה בית אהרן (מקראין) על פרקי אבות פ"ו - תורה שבע"פ לא ניתן לכתוב מחמת שכל התורה כולה הוא חיות הבורא ב"ה ואינה כפשוטה כמ"ש על הדף. לכן א"א לכתוב כולה. וכן א"א לכתוב כל האורות נעלמים ונסתרים על הנייר. ועוד שע"י התורה מתנהגת העולם ובכל דור ודור מתנהג העולם כפי הדור כמ"ש דור הולך ודור בא. לכך נמסר התורה שבע"פ לפיהם של צדיקים שיחדשו בהתורה לפי הדור שלהם: וראה הערת בנו רבי אשר שם - דיבר בצדיקי דורותינו האלו, ואמר כי בכל דרכי הצדיקים יש מקום לטעות. והראיה מהמעשה בחסיד אחד שהובא בגמרא ששאל לתלמידיו במה חשדונו בו. ובודאי היה יכול לבקש אופנים אחרים שלא יהיה מקום לטעות ולחשדו. אלא שעיקר האמונה הוא אם יש מקום לטעות. ומי שיוכה יאמין באמונה פשוטה בכל דרכי הצדיקים שהם אמת. עוד אמר שהצדיק הוא בסוד פרה אדומה מטהר טמאים בהזאה מרחוק ומטמא טהורים העוסקים בו וזה היה ענין גחוי אצל אלישע. עוד אמר מה דאיתא בתיקונים ואנת אל"י עתיד לאתגליא בסוף יומיא ואית מאן דעתיד לאתגליא לי' אפיין באפיין ואית מאן דעתיד לאתגליא ליה בטמירי בעין השכל דיליה. היינו שיש צדיקים שזכו למדריגת גילוי אל"י והם בעצמם אינם יודעים אם זכו לאיזו מדריגה. עוד אמר שקבלה מצדיקים שהבעש"ט ז"ל היה מאותן הנשמות שנסתלקו וברחו קודם חטא עץ הדעת ולא טעמו מעה"ד כלל. והראה ענין הסתלקות הנשמות קודם חטא עה"ד בס' שער הגלגלים שנ"מ ד' ס"ו ע"א:

^כ חיי מוהר"ן אות תב - שְׁמַעְתִּי מֵאֲנִשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ גַם כִּן כְּעִין זֶה וּבִסְגָנוֹן אַחַר קֶצֶת. פֶּעַם אַחַת הָיוּ אֲנִשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ קוֹבְלִים לְפָנָיו שֶׁקָּשָׁה לָהֶם לְסַבֵּל עֵינָן מִמְחַלְקַת וְהִרְדִּיפוֹת וְכוּ', עָנָה וְאָמַר לָהֶם תִּאֲמִינוּ לִי שִׁישׁ בְּיָדִי כֹחַ לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם עִם כָּל הָעוֹלָם שְׁלֵא יִהְיֶה שׁוֹם חוֹלֵק עָלַי. אָבַל מִה אֶעֱשֶׂה שִׁישׁ מְדַרְגוֹת וְהִכְלוֹת כְּאֵלוֹ שְׁאֵי אֶפְשֶׁר לְבֹא אֲלֵיהֶם רַק עַל יְדֵי מְחַלְקַת. וְהִרְאִיָּה, כִּי מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם בְּוֹדָאֵי הָיָה לֹו כֹחַ הַמוֹשֵׁף לְהַמְשִׁיךְ אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל אֵלָיו, בְּדִכְתִּיב (שְׁמוֹת ל"ה). 'וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֵדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', כִּי הוּא הָיָה הַדְּעַת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה בְּכֹחוֹ לְהַקְהִיל וְלְהַמְשִׁיךְ אֶת כָּלָם אֵלָיו, וְאֵף עַל כֵּן מִזֶּה כְּתִיב (שָׁם ל"ג): 'וַהֲבִיטוּ אַחֲרַי מֹשֶׁה' וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה מִה שְׁדָרְשׁוּ וְכוּ' וְכוּיָצָא בְּזֶה עוֹד. וְכֵן זֶה כִּי יֵשׁ דְּבָרִים כְּאֵלוֹ שְׁאֵי אֶפְשֶׁר לְבֹא אֲלֵיהֶם רַק עַל יְדֵי מְחַלְקַת שְׁחוֹלְקִין עָלָיו וְכוּ'. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה (סְנֵהֲדָרִין ז'): 'הָאֵי תִגְרָא דְמִיָּא לְבִדְקָא דְמִיָּא' שְׁנֵאֲמַר, 'פּוֹטֵר מִיַּם רַאשֵׁית מִדּוֹן' וְכוּ' וְכִתִּיב (דְּבָרִים כ). 'כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׁדֶה'. וְעַץ הַשָּׁדֶה (שְׁקוּרִין בֵּימַל) כָּל מִה שְׁשׁוֹפְכִין מִיַּם סְבִיבוֹ בִּיּוֹתֵר, הוּא גְדֵל בִּיּוֹתֵר:

מעם ישראל לא האמיץ בו, עד שנגזר עליהם מיתה בימי מכת החושך. וגם החמישית שכן האמינו ויצאו עמו למדבר הנורא, כל הגדולים שבהם חלקו עליו⁹¹. וראה רבנו בחיי⁹² ששואל מדוע משה לא התפלל על קרח שיחזור בתשובה? ולפי הנ"ל זה מובן מאד, כי המחלוקת הכרחית וא"א בלעדיה לפעול את הגאולה.

וממה שאמרו חז"ל⁹³ מה שהיה הוא שיהיה. מסתמא גם משיח לא יוכל לרחם עלינו על אף כל ייסורי הגלות הארוכה שעבר עם ישראל, אלא יתגלה באופן כזה שיהיו הרבה מאד בלבולים, ויחלקו עליו גדולי ישראל (במפורש בפרקי היכלות פרק לג). א"כ איך יודעים מתי לקיים משנאי ה' אשנא, ומתי לסלק את השכל (יולבולו מעשים משונים) ואעפ"כ להאמיץ?

ונראה שזה בדיוק מה שרוצה רבנו ללמד כאן בתורה זו. שכיון שבהצדיק אין לנו השגה, על כן המבחן שלו הוא בתלמידיו. ומבאר רבנו הטעם שבצדיק אין לנו השגה, כי הוא דומה לחותם, כי כידוע הצורה שבחותם היא הפוכה ממה שנחתם על הדף, אבל על כן באנשיו הוא ניכר כי בהם נחתם חותמו המושג לנו⁹⁴. כי אחיזת הצדיק בעולם הבא באמת שבעולם האמת, כמבואר בפסחים נ. שם אמורא שנפטר וחזר לחיים אמר עולם הפוך ראיתי למעלה, חשובים כאן קלים שם וקלים כאן חשובים שם, אבל ת"ח צדיקים הם חשובים שם כמו כאן. וזה (דניאל ח' יב) ותשלך אמת ארצה" ובמדרש (ב"ר ח' ה')⁹⁵ כשקטרגה האמת של מעלה על בריאת האדם וטענה שכולו שקר, אזי הקב"ה השליך אמת ארצה, אמת שתתקבל בעוה"ז⁹⁶, וכמבואר כאן שבחותמו שהוא אמת (שבת נה). חתם בצאצאיו אות ברית, לפי מדרגתם, אבל הצדיק שומר הברית, זכה שאצלו נחקק החותם כמו שהוא אצל הקב"ה, ולא התהפך, כי הוא נכלל בו ית' ונעשה מרכבה לו, בבחי' צדיקים מרכבתו של מקום (רשי בראשית יז כב). אבל כשהצדיק אמת חותם אמת בתלמידיו, החתימה בעולם הזה היא הפך החותם, על כן מי שחי במהלכי שכל של עוה"ז אין לו השגה באמת של הצדיק, אלא רק באמת שהוא חתם בתלמידיו.

על כן אפשר להכיר את הצדיק האמת ע"י שבוחר את אנשיו בעין אמת ואם מכח עצותיו והדרכתו יש בהם אנשי מעשה יראים ושלמים, וגם החלשים ובינונים עכ"פ יש בהם התעוררות לקדושה מכח הצדיק, אזי יודע שהרב שלהם הוא צדיק אמת.

רק צריך להיזהר לא לברר את האמת אחרי שכבר עבר על (ויקרא יט יז) לא תשנא את אַחִיךָ בְּלִבְךָ הוֹכֵחַ תוֹכֵחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עֲלֵיו חָטָא, מרוב התלהבות לקיים לפי דעתו החסרה את "מצוות" (תהלים קלט כא) הָלוֹא

⁹¹ עיין דברי יואל חלק ח' פרשת קרח דף טו שכתב - ועובדא ידענא שאא"ז הייטב לב וזה"ה שמע מוקינו הישמח משה וזל"ה, שאמר לו שהוא נתגלגל בעוה"ז פעם הג', פעם אמת ה' בדור המדבר, ואמר שכל ראשי סנהדראות עמדו בשיטתו של קרח, ורק ההמון עם ה' עם משה רבינו, ושאל אותו הייטב לב באיזה צד עמד הוא ז"ל, השיב שהוא עמד בפני עצמו לא עם משה ולא עם קרח, שאלו הייטב לב היתכן לעשות כך נגד משה רבינו, השיבו שאתה לא היית יודע את קרח, אילו היית מכיר אותו לא היית שואל כך ע"כ. עכ"פ היוצא לנו מזה שקרח ה' איש קדוש וצדיק אמת אלא שטעה בדבר כמ"ש האר"י הק'. שכיון שראה מה יהי' בעתיד שיהיה כהן גדול חשב להקדים הזמן של עולם התיקון בימיו, וזה היה טעותו.

⁹² עיין רבנו בחיי (פרשת קרח פסוק כח) שמקשה מדוע משה רבנו לא התפלל על קרח שיחזור בתשובה וכתב שאין לו פירוש עפ"י הפשט אלא עפ"י הסוד עי"ש

⁹³ עיין עץ הדעת טוב למחרח"ו - פרשת ויחי - עד כי יבא שילה הוא משיח בן יוסף ששילה בחלקו עומדת. גם ירמוז אל משה"ה שהוא בנימטריא שיל"ה וכמו שהודעתך כי גואל הראשון הוא האחרון ובסוד מה שהיה הוא שיהיה הוא שיהיה משיח וכנזכר ברעיא מהימנא בפרשת משפטים עד כי יבא שילה דא הוא משה בגימ' דאיהו עתיד למיתי עם מלכא משיחא.

⁹⁴ אמנם כידוע גם ע"י אספקלריא נקיה אפשר לראות כיצד תראה החתימה. ואולי על כן מי שזכה לביטול גמור לצדיק יוכל להשיג בו.

⁹⁵ מדרש רבה בראשית - פרשה ח פסקה (ה) א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לבראות את אדם הראשון נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים וחבורות חבורות מהם אומרים אל יברא ומהם אומרים יברא ה"ה (תהלים פה) חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות שלום אומר אל יברא דכוליה קטטה מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ ה"ה (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון העולמים מה אתה מבזה תכסיס אלטיכסייה שלך תעלה אמת מן הארץ הדא הוא דכתיב (תהלים פה) אמת מארץ תצמח רבנן אמרי לה בשם ר' חנינא בר אידי ורבי פנחס ורבי חלקיה בשם רבי סימון אמר מאד הוא אדם ה"ה וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד והנה טוב אדם ר' הונא רבה של צפורין אמר עד שמלאכי השרת מדיינין אלו עם אלו ומתעסקין אלו עם אלו בראו הקב"ה אמר להן מה אתם מדיינין כבר נעשה אדם:

⁹⁶ ל"ק"ה סימני בהמה וחיה טהורה הלכה ד אות לב - פי עכשיו אי אפשר לגלות האמת בשום אופן, ואפלו מי שזוכה לאיזה אמת לאמתו אי אפשר לו לגלותו כי אם על ידי שמכסה אותו בכמה פסויים ולבושים עד שנתכסה באמת מרב בני אדם, רק זעירין אנון שזוכין להבין האמת מתוך הפסוי דיקא. פי עתה בהכרח לכסות האמת פי אם יגלה האמת בפרוש יוכל השקר להתגבר יותר ויותר על ידי זה האמת דיקא פנ"ל באריות, שכל מה שמגלילין איזה אמת, הם מתגברין על ידי זה דיקא בשקרים יותר ויותר, ובשביל זה החכמים האמתיים צריכין להזהר בדבריהם האמתיים מאד מאד איך לאמרם, לכסותם בכמה פסויים, באפן שלא יתגבר השקר, חס ושלוש, על ידי התגלות האמת דיקא, שזוהו בחינת חכמים הוזהרו בדבריהם וכו' וכנ"ל. וכן מובן בדברי רבנו, זכרונו לברכה, בכמה מקומות, שבכמה וכמה פסויים צריך הצדיק האמת לדבר עם העולם וכו', עין שם. אבל לעתיד כשיבוא משיח, שאז יתבטל השקר, אז נוכל לגלות האמת בפרהסיא בפני כל עם ועדה, פי עכשיו הוא בחינת ותשלך אמת ארצה, ואפלו מי שהוא איש אמת צריך להסתיר את האמת ולכסותו בארץ ובעפר שלא יתגבר השקר ביותר על ידי התגלות האמת פנ"ל, אבל לעתיד יתקיים, אמת מארץ תצמח. ואז נוכל לגלות האמת לעין כל.

מִשְׁנֵאֵיךְ ה' אֲשַׁנָּא וּבְתַקוּמְמֵיךְ אֲתַקוּטְט. וכמבואר ביערות דבש ח"ב דרוש ח'י"ט שמהלוקת שאין בה אהבה לצד השני היא לא לשם שמים, כי מהלוקת לשם שמים היא רק כשחולקים על דעתו של הצד השני אבל לא על האדם עצמו, וממילא כל מהלוקתם מצומצמת רק לאותו עניין שחולקים עליו. אבל אין שנאה ולא איבה ביניהם.

עד כאן ההקדמה

תורה קמ [יז]

(איוב לז/כא) ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשיהו"ב.

פירוש ביד הצדיק הירא שמים שבדור שהוא האדם שכל העולם לא נברא אלא לצוות לו, בו חתם הקב"ה את חותמו כמו שהוא למעלה, לכן אין לעולם השגה בו והרוצה לדעת ולהכירו זה רק בכל אנשי מעשהו שבהם נחתם חתימת הצדיק כחתימה שהיא הפך החותם, על כן יש לעולם השגה בהם.

כי הצדיק שראשו בשמים, בעולם הבא, בחי' שער הנ"ב, הוא בעצמו א"א-אי אפשר להשיגו [כד], כי אין בו שום תפיסה למי שעדיין אוחז בשערי המ"ט, כי הוא למעלה משכלו, וכמבואר בספר המדות [כה] מי שרחוק מהאמת, הצדיק נדמה לו לשוטה. וכן בתורה יז מבואר שאפשר להיות אצל הצדיק ולא לראות כלל את אורו הגדול, כמו עפרון שהיה במערת המכפלה, שהיא שער השמים, ולא ראה בה שום קדושה, אדרבה רצה להפטור ממנה. וכן בתורה רמג/י"ו אומר רבנו שעל צדיק האמת לא רואים שום קדושה שרואים על שאר צדיקים/י"ז והמשל לזה הוא שיר השירים לעומת קהלת ומשלי שהם מלאים חכמה ומוסר, ואעפ"כ כל

^ט יערות דבש - ח"ב דרוש ח' - והנה יש לדייק באמרו איזו היא מהלוקת שהיא לש"ש, ומה שאלה הרבה מהלוקות שהם לש"ש, וגם קשה הדיוקים, דקאמר בגון מהלוקת שמאי והלל משמע הא זולת דוגמא הלזו אינה לש"ש, ואחר כך קאמר שלא לש"ש מהלוקת קרח ועדתו, משמע זולת זה הכל לש"ש, וקשיא אהדדי. אבל בעו"ה כל מהלוקת, תהיה מה שתהיה, היצר הרע מפתה ואומר שהיא לשם שמים, ולמצוה גדולה להכניע בוגדים ולשבר זרוע רמה וכהנה דברים רבים. כללו של דבר אין לך מהלוקת שאין יצר הרע מפתה ואומר שכל הכונה לשם שמים, וח"ו לומר על מהלוקת שהיא שלא לש"ש, רק א"כ במה יודע איפוא האמת אם היא באמת לשם שמים או לא: בזאת יודע, אי המחולקים ובעלי ריבות - זולת הדבר שחלקו בו ומנגדים זה לזה - הם אוהבים גמורים בלב ונפש, זהו אות מהלוקתם לשם שמים, אבל אם אויבים ונוטרים שנאה זה לזה על ידי מהלוקת, זהו שלא לשם שמים, וייתבצב השטן בתוכם, וזהו הסימן מסרו לנו חכמי משנה, איזו היא מהלוקת שהיא לש"ש, כי בכל מהלוקת אומרים שהיא לש"ש, אמרו כמהלוקת שמאי והלל, שאהבו זה את זה וכבדו זה את זה הנאהבים ונעימים, זהו אות מהלוקתם לשם שמים, אבל כמהלוקת קרח ועדתו, שהיו נוטרים איבה ושנאה וכמעט יסקלוהו למשה וכדומה, זו היא שלא לשם שמים, כי למעלה אהבה ואיש אל אחותו, וזהו לאות נאמן בכל מהלוקת להבין אם היא לשם שמים או לאו:

² לא ידוע נתי ותיב נאמרה

כא איוב פרק לז (ז) ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו:

רש"י (ז) ביד כל אדם יחתום - כשאדם חוטא לפניו, האדם עצמו חותם כתב ידו ביום מותו על עבירות שעבר הכתובות לפניו. לדעת כל אנשי מעשהו - להודיע על מה הוא נידון.

החיד"א חומת אנך (ז) ביד כל אדם יחתום וכו'. אפשר בחקירה אחת דמה מועיל שהוא יחתום והא קי"ל אין אדם משים עצמו רשע ויש לישב דהכא הדבר מפורסם מבח הקטיגורים דנבראו מעונותיו וכיוצא וז"ש וביד כל אדם יחתום וכי תימא מה תועלת בזה והלא אין אדם משים עצמו רשע לז"א לדעת כל אנשי מעשהו אותם הנבראים מעונותיו וזהו אנשי מעשהו דייקא וזה מפורסם ובכי האי גונא לא אמרינן אין אדם משים עצמו רשע:

²² בתשכט - מעשהו (כתי"ש בפסוק)

כג נראה שאע"פ שלא זכה לשער החמישים ממש אבל כנראה יש בחי' שער החמישים ביחס לשאר הצדיקים. ועיין תורה עג תנינא.

עיין תורה עג תנינא - מי שרוצה לזכות לתשובה, יהיה רגיל באמירת תהלים, כי אמירת תהלים מסגל לתשובה. כי יש נון שערי תשובה, ומ"ט שערים יכול כל אדם לכנס בהם ולהשיגם, אך שער החמישים הוא בחינת התשובה של השם יתברך בעצמו, כפיכחול, כי גם אצלו יתברך מצינו בחינת תשובה, כמו שפיתוב (מלאכי ג): "שובו אלי ואשובה אליכם":

¹² עיין שיש"ק ח"ו סימן ערב

¹³ עיין ספר המדות אמת את ל' ותורה רמג ועיין מועד קטן טז: שעל כן צדיק נקרא כושי

כז תורה רמג - דע שיש צדיק גדול מאד, שאין העולם יכול לסבל קדשותו, על כן הוא מתעלם מאד, ואין רואים ממנו שום קדושה ופרישות יתרה, זה מחמת גדל קדשותו מאד. וזה בחינות כל השירים קדש ושיר השירים קדש קדשים' (נדים פרק ג), נמצא ששיר השירים הוא קדוש מאד יותר הרבה מכל הספרים, והנה מצינו ששלמה המלך, עליו השלום, חבר שלשה ספרים: משלי, קהלת ושיר השירים, ובאמת משלי וקהלת הם כלם מלאים מוסר ויראת שמים מאד. ומצינו בהם תבות קדושה וטהרה כמה פעמים, אבל בשיר השירים אינו נמצא תבות קדושה וטהרה כלל, פוק עין ותשכת, שבכל ספר שיר השירים אין נמצא שם בכל הספר שום תבות קדש וטהור. וזה מחמת גדל עצם קדשותו אינם רואים שם שום קדושה. על כן אינו נמצא שם תבות קדושה וטהרה כלל:

כח והחילוק ביניהם נראה שמבואר בתורה עו ע"ש היטב ההבדל בין צדיק שזיכך עצמו עד שיש לו שכל צח ועי"ז ראייתו השכלית ברורה ובלא מאמץ מקיים בכל רגע שוויית ה' לנגדי תמיד בלי שרואים בו כל שינוי, לעומתו צדיק קטן ממנו שצריך מאמץ בשעה שרוצה לכווין דעתו אליו ית' בשעה שמברך או מתפלל. לכן רואים עליו הכל כיצד מכווין.

השירים קדש ושיר השירים קדש קדשים (משנה ידים פ"ג) ובמשל הזה מבואר שלא רק שלא רואים בו קדושה, אלא רואים בו הפך הקדושה, כמו ששיר השירים נדמה לקלי עולם/כ"ו.

ועל כן אין השגה בצדיק אלא רק ע"י אנשיו המקורבין אליו יוכל להבין מעלת הצדיק.

וכיון שהעולם אחוז באמת של העוה"ז אין להם השגה בצדיק האמת שאחיותו באמת של עוה"ב עולם האמת, על כן המבחן להכירו לא ע"י שמנסים להבין אותו אלא המבחן הוא בתלמידיו, כי ע"י שרואין/כ"ו אנשיו דהיינו שיש באנשיו/ל"ו שהם ע"י עצותיו והדרכתו נעשו אנשי מעשה יראים ושלומים, וענוים/ל"א, וגם כל/ל"ו אנשיו אפילו החלשים ניכר בהם חותם הצדיק ומתחזקים ונעשים יותר ויותר יראים ושלמים.

ובהם יש להם תפיסה והשגה, כי העולם אינם רחוקים עדיין/ל"ב מהם כ"כ כמו מהצדיק בעצמו, נראה רוצה לומר שהמבחן של הצדיק הוא באנשיו המקושרים ומבוטלים אליו, שע"י עצותיו והדרכתו נעשו יראים ושלמים, אבל דווקא באלה שיש בהם השגה עדיין, כי גם באנשי הצדיק יש שכבר עלו למדרגות שגם בהם אין לנו השגה/ל"ד.

על כן מי שרוצה האמת, דהיינו להתקרב לצדיק האמת, אפשר לו לידע מעלת הצדיק על ידי אנשיו.

וזהו כי הצדיק האמת הוא כמו משל החותם, שהכתב החקוק עליו א"א לקרותו, מחמת שהאותיות בהיפך כי אחיותו בעולם העליון, בחי' עולם הפוך ראיתי/ל"ה. רק ע"י שמכין ומציירין החותם על שעה, רואים האותיות והציורים החקוקים על החותם, ומבינים כתב החותם. ותלמידי הצדיק בהם נחקק חתימת הצדיק על כן בהם יש השגה והרגש.

כ"ב אע"פ שהיום לא מובן כיצד אפשר לראות ברבינו הפך הקדושה או לומר עליו שהיה מקלי עולם. אבל בזמנו כך אמרו עליו כמבואר בחיי מוהר"ן סימן רסב שאמר על עצמו או שאני קל כדבריהם או שאני צדיק גמור, אין אמצע, והבוחר יבחר. ומוכרח שמפני כבוד רבנו מוהרנ"ת לא סיפר לנו עד כמה שרבנו הסתיר את עצמו ועשה מעשים שיחשבו שהוא קל.

כ"ג לכאורה צ"ל ע"י שרואה. וכן בהמשך שאמר – יש להם תפיסה והשגה. לכאורה צ"ל יש לו, וכנ"ל שאמר – כי הוא למעלה משכלו רק ע"י אנשיו המקורבין אליו יוכל להבין מעלת הצדיק. וצ"ל שתחילה דיבר מסתם אדם הבא לבחון את הצדיק וכאן המשיך מדבר מהעולם בכלליות. וצ"ע מדוע שינה.

ל' בודאי אין הכוונה שכל אנשי הצדיק יראים ושלמים, שהרי הצדיק מקרב רחוקים מאד, וזה עיקר כוחו לרדת לנמוכים ביותר ולקרובם, כמבואר בתורה פב תנינא וראה בעש"ט עה"ת (בראשית קכא ובבאר מים חיים שם הערה ק) שצדיק קטן אוהב רשע קטן וצדיק גדול אוהב רשע גדול וכו'. ובודאי מי שהיה רחוק מאד ומתקרב, לוקח לו זמן עד שמסיר הבגדים הצואים של מדות רעות ותאוות, על כן בהכרח שדייקא אצל הצדיק הגדול ביותר שם נמצאים הרבה שעדיין צריכים הרבה ישועות. דהיינו הרבה יותר ממה שנמצאים אצל צדיק קטן יותר. אבל מנהיג שאין אצלו כלל בעלי תשובה שעדיין במלחמה על מדות פשוטות כנראה שהוא אפילו לא הצדיק הקטן שעליו דיבר הבעש"ט.

כ"א כמבואר בתורה קלה.... כי טבע הקטנות שיתבטל לגבי גדלות ועל כן בשמקרב להצדיק נתבטל הגדלות כי על ידי אור הגדול של הצדיק נתבטל לגמרי וזהו בחינת (איוב כ"ט): "ראוני נערים ונחבאו" הינו על ידי שרואים פני הצדיק נחבאים הקטנים כי הקטנות נתבטל לפני גדלות..... ... והסימן על זה אם הוא מקשר להצדיק, הוא אם יש לו שפלות כי טבע הקטנות שיתבטל לפני גדלות פנ"ל ו עקר ההתקשרות הוא אהבה, שיאהב את הצדיק אהבה שלמה כמו שכתוב (בראשית מ"ד): "ונפשו קשורה בנפשו", ותרגומו: חביבא לה בנפשה וכמו שכתוב (שמואל א י"ח): "ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד" ואהבתו את הצדיק יהיה יותר מאהבת נשים, כמו שכתוב (שמואל ב א): "נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים" אזי על ידי ההתקשרות להצדיק, יכול לקבל קדשת יום טוב פנ"ל כי עקר יום טוב תלוי בצדיקים כי עקר בחינת יום טוב הוא, להעלות בחינת מלכות דקדשה מבין הקלפות לבטל מלכות ארבע מלכיות דסטרא אחרא כי מלכות נקראת ד"לת, בגין דלית לה מגרמה כלום כי אין מלך בלא עם, ונמצא דלית לה מגרמה כלום והמלכות דקדשה, שהיא בחינת דל"ת, נפלה ונעשה ממנה ארבע מלכיות דקלפה וביום טוב צריך להעלות המלכות דקדשה מהד' מלכיות דסטרא אחרא וזהו שכתוב (שם י"א): "ויהי לעת תשובת השנה לעת צאת המלכים" פרוש: יום טוב נקרא תשובת השנה כי כל הימים טובים הם ימי דין.

כ"ב כך ג"ל לדייק מהפסוק שעליו סמך רבנו את התורה הזו, שבו כתוב "לדעת כל אנשי מעשהו", משמע שבכל אנשיו ניכר חותם הצדיק. וראה פל"ח על תורה ד' שהטשערינער רב היה בר"ה מסתכל על כל אנ"ש ואמר שכיון שבכל אחד יש ניצוץ חותמו של הצדיק הרי בכלל כולם אפשר לקיים סגולת ההסתכלות בפני הצדיק.

כ"ג עדיין – צ"ע מה הכוונה בזה. ואולי כי יש בתלמידיו שכבר עלו גם הם למדרגה שאין לנו השגה בהם.

ל"ד ראה טעם זקנים לשה"ק גליון בט עמ' כט שרבי לוי יצחק מספר שראה את רבי נחמן טולטשינער ואמר לו בבני רבי אברהם אין לך הרגש ואתה רוצה שיהיה לך הרגש ב"י

ל"ה כמבואר בפסחים דף נ. "והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון", מאי יקרות וקפאון? אמר רבי אלעזר זה אור שיקר בעולם הזה וקפוי לעולם הבא. רבי יוחנן אמר אלו נגעים ואהלות שיקרין הן בעולם הזה וקפויין הן לעולם הבא. ורבי יהושע בן לוי אמר אלו בני אדם שיקרין הן בעולם הזה וקפויין הן לעולם הבא. כי הא דרב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי חלש ואיתנגיד כי הדר אמר ליה אבוה מאי חזית אמר ליה עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה אמר לו בני עולם ברור ראית ואנן היכי התם כי היכי דאיתו אנן הכא הכי איתנין התם.

רש"י – בני אדם שיקרים – עשירים וחשובים, ואינן טובים למקום: איתנגיד – גוע, ופרחה רוחו: עליונים למטה – אותן שהיו כאן חשובים ראיתי קלים:

וזהו ביאור הפסוק וביד כל אדם יחתום מבאר רבנו הצדיק נקרא כל אדם, כמ"ש (קהלת יב)/ל' את האלקים ירא ומצותיו שמור כי זה כל האדם [ל'] ואמרו בגמרא/ל"ו שכל העולם לא נברא אלא להיות צוותא לאותו אדם שמקיים זאת בשלימות. וזה לדעת כל אנשי מעשהו, ע"י אנשי מעשה של הצדיק [ל"ט], תוכל לידע אותו, כמשל החותם שבו רשומה החתימה בסדר הפוך, כדי שעל הדף היא תהיה בסדר ישר. וזה בחי' השליך אמת ארצה, מעולם האמת אל עולם השקר, כי (שבת נה) חותמו של הקב"ה אמת והשליך אותה ארצה להיות אמת שתתאים למי שנמצא בעולם השקר, אבל הצדיק ראשו בשמים אוהו באמת של מעלה, הנדמית להפך מהאמת שלמטה, כנ"ל.

הביאור נ"ל כי הצדיק האדם השלם הוא מרכבה לז"א דאצילות, ע"י שהולך בדרכיו/מ נעשה דומה לו במעשיו והתנהגותו ומדותיו, ואנשיו הם נוקבא דז"א שהמוחין שלה הם חותם שלו/מ. ועוד שהצדיק תמיד בבחי' התגלותו לנו הוא בעולם שמעלינו, וכל עולם הוא חותם לעולם שמעליו, עשיה חותם היצירה ויצירה חותם הבריאה ובריאה חותם האצילות/מ.

מה שאמר שהצדיק ואנשיו הם משל לחותם וחתימה, רמוז בברכה שמברכים אחרי הברית מילה. וגם הצדיק הוא בחי' חותם, כ"ש בברכה שאחרי הברית מילה [מג]/מ ברוך אה"א מ"ה אשר קידש ידיד מבטן וחק בשארו שם וצאצאיו חתם מה"אות ברית קודש, נמצא שהמילה היא חתימת הקב"ה שחותם בכל תינוק יהודי.

וצדיק הוא מאן דנטר ברית כמבואר בזוהר [מ]/מ שצדיק נקרא מי ששומר הברית, וע"י שדבוק בו עד שנכלל בו נחקק בו החותם של הקב"ה ולא התהפך, ועל כן גם הוא בחי' חותם, ורק כשחותם בתלמידיו אצלם

ל' קהלת פרק יב (יג) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור פי זה כל האדם:

פרש"י – (יג) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא – מה שתוכל עשה ולבך לשמרים. ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם – כי לדבר הזה נברא כל האדם:

י' עיין ברכות ו: ושבת ל: כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה

ל' שבת דף ל: – מאי כי זה כל האדם? ר' אלעזר אומר, כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה, ור' אבא בר כהנא אמר, שקול זה כנגד כל העולם כולו, שמעון בן עזאי ואמרי לה שמעון בן זומא אומר, כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה.

י"ג גם אנשיו לא משגיגים אלא ע"י שמקומם עטתיו נחקק בהם חותמו. ועיין פסחים ג. עולם הפוך לחי' וכו' שבת נה. חותמו של הקב"ה אמת, חותמו לייקא. ועיין שער הכוונות תפילין דרוש ה' מוחין דנוקבא הם חותם הנחתם בה ממוחין דז"א. וידוע שלמקו ונסת יסלאל בחי' קב"ה וספינתיה בחי' ז"א וטוק.

מ' כמ"ש דברים פרק כח ט' והלכת בדרכיו. ועיין רמב"ם יד החזקה הלכות דעות פרק א אות (ה) ומצווין אנו ללכת בדרכים האלו הבינונים והם הדרכים הטובים והישרים שנאמר והלכת בדרכיו: (ו) כך למדו בפירוש מצוה זו מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותן הכנויות אך אפים ורב חסד צדיק וישר תמים גבור וחזק וכיוצא בהן להודיע שהן דרכים טובים וישרים וחיוב אדם להנהיג עצמו בהן ולהרמות אליו כפי כחו:

נא' שער הכוונות – דרושי תפילין דרוש ה – ועתה צריך שנבאר ענין הרשימו הזה שמסתלק בלילה ובו נבאר ג"כ פסוק שימני כחותם על לבך כו' אשר בספר הזוהר והתיקן' ביארוהו על תפילין של יד והוא דע כי יש חילוק בין ז"א לנוקבא כי הרשימו דז"א מסתלק ועולה על ראשו אבל רשימו דמוחין דנוקבא נשאר תוך ז"א ממש תוך החוה שלו אשר שם נתון לב ז"א ומשם יוצאת הארת אל הנוקבא וכבר ידעת כי כל הארות שמאיר ז"א אל נוקבא כולם הם עד"ו ונמצא כפי זה כי נוקבא לא הפסידה כמוהו וזהו ענין הפסוק שימני כחותם כו' והוא לשון שאלת הנקב' אליו שישמנה כחותם כו' פי' כי אלו המוחין הנכנסין תוך רישא דז"א הם מוחין עיקריים לפי שהם בחי' המוחין עצמן הנכנסין בו עם בחי' נה"י דאימא עצמה כנודע אבל מוחין דרישא דנוקבא הם נקרא חותם בלבד כי אינם רק הארת חותם הנחתם בה מן המוחין דרישא דז"א שהם מוחין עיקריים כנו'. והנה נודע כי ביום יש קירוב לז"א עם נוקב' לפי שיש בהם בחי' מוחין. אבל בלילה שהמוחין מסתלקים לגמרי שאף הרשימו מסתלק אז הוא זמן פירוד בין ז"א לנוקב' לפי שהבחי' שהיתה מקשרת אותם היו המוחין הנמשכין ונתנים ממנו אליה ועתה בהסתלקותם יש פירוד ביניהם ואז היא שואלת אליו ואומרת לו שימני כחותם כו' ופי' אע"פ שעתה הארתך מסתלקת ממני עשה באופן שאותו החותם שלי שהו' הרשימו של המוחין שלי הנשאר בי ביום ועתה גם הוא מסתלק עשה באופן שתשים זה החותם והרשימו שלי על לבך וישאר שם במקום החוה כנ"ל ולא יסתלק לגמרי אל המקום אשר באו משם כאשר עשו המוחין שלך שנסתלקו לגמרי. אמנם ישארו על לבך כנו' וטעם הדבר הוא מפני רוב האהבה שיש לי עמך וזמ"ש כי עזה כמות אהבה. ואיני יכולה להתפרד ממך לגמרי ולכן בהשאר אותו הרשימו שלי על לבך אז תוכל להמשיך לי הארה משם משא"כ אם נסתלק יותר למעלה.

נב' עיין בתחילת לקוטי תורה להאריז"ל ועיין פירוש הגר"א לספרא דצניעותא – פרק ד – כמו שכל האצילות ביו"ד סתים נאצלו כן כל הבריאה ביו"ד גליא נבראו ולכן הבריאה חותם האצילות.

נ"ג בברכה שמברכים על הכוס אחרי ברית מילה עיין שבת קלז:

מ"ד סדר ברית מילה – ומברך על הכוס יין – ברוך אתה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר קִדְּשׁ יְיָדֵינוּ מִפְּטוֹן. וְחֹק בְּשָׂארוֹ שָׁם. וְצִוָּנוּ אֲתָנוּ בְּאֹת בְּרִית קִדְּשׁ. עַל כֵּן בְּשִׁכְרְךָ זֶה. אֵל חַי חַלְקֵנוּ צִוְּנוּ. צוּה (נ"א צוּה) לְהַצִּיל יְיָדֵינוּ שְׂאֵרְנוּ מִשְׁחַת. לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׁם בְּבִשְׁרֵנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָדֵינוּ בְּרִית הַבְּרִית:

נ"ה בדפוס ותרל"ד באות, ומתרגל – באות (כלשון חז"ל בברכה שאחרי המילה)

נ"ו * זוהר נה דף נט:

מתהפך חותם האמת של עוה"ז, על כן אין לנו השגה בצדיק אלא רק בתלמידיו :

עד כאן ביאור חברותא לתורה קמ

^מ זוהר ריש פרשת נח דף נט: אלה תולדות נח, רבי חייא פתח, (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר, זכאין אינון ישראל דמשתדלי באורייתא, וידעי ארחין דאורייתא, דבגינה יזכון לעלמא דאתי, תא חזי כל ישראל אית לון חולקא לעלמא דאתי, מאי טעמא, בגין דנטרין ברית דעלמא אתקיים עליה, כמה דאת אמר (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, ועל דא ישראל דנטרין ברית וקבילו ליה אית לון חולקא בעלמא דאתי, ולא עוד אלא בגין כך אקרון צדיקים, מכאן אוליפנא כל מאן דנטיר האי ברית דעלמא אתקיים עליה, אקרי צדיק, מנא לן מיוסף, בגין דנטר ליה לברית עלמא זכה דאקרי צדיק, ועל כך ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

